

ESPACIOS DE APRENDIZAJE: AGENTES DE CAMBIO EN LA UNIVERSIDAD

NOUS ESPAIS DE COL·LABORACIÓ ENTRE SECUNDÀRIA I UNIVERSITAT EN L'ÀMBIT DE LA HISTÒRIA DE L'ART

Grans programes narratius: 3 obres de les PAU analitzades des d'una nova perspectiva

Serrano Coll, Marta; Lozano López, Esther

Universitat Rovira i Virgili (Tarragona) i ENTI-Universitat de Barcelona/INS Jaume I

Departament d'Història i Història de l'Art, Facultat de Lletres

Campus Catalunya. Avinguda Catalunya, 35, 43001, Tarragona

marta.serrano@urv.cat

Escola de Noves Tecnologies Interactives-Universitat de Barcelona/INS Jaume I, Salou

Departament d'Història, Història de l'Art

Carrer Diputació, 231, 08007, Barcelona

estherlozano@enti.cat

1. RESUMEN:

En el marc d'un projecte d'innovació docent consolidat des de fa 4 anys entre Secundària i Universitat, aquest curs hem generat un espai de col·laboració per establir un canal de transició més fluït entre les dues etapes formatives. A través de l'activitat "Grans programes narratius: 3 obres de les PAU analitzades des d'una nova perspectiva", els alumnes d'Institut i d'Universitat treballen conjuntament per tal d'oferir continguts novedosos i actualitzats d'aquestes fonamentals obres d'Art.

2. ABSTRACT:

We will explain the new spaces of collaboration that we have created between High School and University to establish a more fluid channel from one to the other stage. Through the activity "Great Narrative Programs: 3 PAU artistic works analyzed from new perspectives" students from High School and University have worked together through new teaching strategies to offer new and updated information on these works of art.

ESPACIOS DE APRENDIZAJE: AGENTES DE CAMBIO EN LA UNIVERSIDAD

3. PALABRAS CLAVE: 4-6

Secundària, Universitat, Co-creació, Co-avaluació, Intra-avaluació, Autoaprenentatge, Història de l'Art.

4. KEYWORDS: 4-6

High School, University, Co-Creation, Co-evaluation, Self-evaluation, Self-learning, History of Art.

5. DESARROLLO:

Un dels objectius bàsics de 2n de BAT és superar les Proves d'Accés a la Universitat (PAU), proves que tenen com a finalitat valorar la maduresa acadèmica i els coneixements i capacitats adquirides al Batxillerat. L'activitat duta a terme per les professores Marta Serrano (URV) i Esther Lozano (ENTI-UB/INS Jaume I) està relacionada amb l'alumnat tant de Secundària com d'Universitat (alumnes d'Iconografia dels graus d'Història i Història de l'Art) i es tracta d'una prova pilot que estem duent a terme, des de fa uns mesos, aquest mateix curs 2017-2018.

L'activitat gira entorn 3 obres incloses dins el temari de les PAU de la matèria "Història de l'Art" de l'itinerari Humanístic, obres que han estat seleccionades d'entre les 100 del llistat en relació a dos períodes artístics diferents. A través de nous espais d'aprenentatge els alumnes han pogut compartir material, discutir hipòtesis i crear nous continguts, alguns dels quals seran penjats dins la plana web d'innovació i millora docent en Història de l'Art <http://www.arsmemoriae.cat/ca/home/> destinada, des de fa més d'un any, a facilitar material (fitxes, fotografies, activitats) tant a professors com a alumnes.

La idea de col·laboració i treball en paral·lel, poc freqüent entre ambdues etapes formatives, ha estat pensada per connectar i estimular l'assoliment del coneixement més enllà de les aules. Els estudiants analitzen, conjuntament, de manera col·laborativa i a

ESPACIOS DE APRENDIZAJE: AGENTES DE CAMBIO EN LA UNIVERSIDAD

través d'espais físics i on-line (per facilitar l'intercanvi d'experiències, coneixements i propostes), les creacions artístiques seleccionades des de noves perspectives. Els resultats, gràcies a les habilitats i competències existents i potenciades entre els membres dels diferents grups, en alguns casos han superat amb escreix les nostres expectatives i han generat nous continguts que sobrepassen el discurs tradicional que s'explica a les classes magistrals. Els alumnes han treballat sobre obres molt potents en l'àmbit iconogràfic: el "Tapís de la Creació" de la catedral de Girona, el programa de Giotto a la "Capella Scrovegni" de Pàdua i la "Capella Sixtina" de Miquel Àngel al Vaticà. I ho han fet d'una manera ben diferent; és a dir, a través d'experiències innovadores dins i fora de la Universitat i dels Instituts, i amb una clara vocació per part dels estudiants d'Universitat de dur a terme el que consideren una clara transferència de la seva coneixença arran de la seva voluntat de compartir el seu aprenentatge i les seves eines i recursos d'aprenentatge i d'ensenyament. No obstant això, el treball compartit a través dels nous canals que hem ideat per dur a terme el projecte ha afavorit una formació equiparable i equitativa entre els alumnes de les dues etapes formatives: l'assoliment de coneixements ha estat recíproc i molt enriquidor, fins i tot per les professores implicades.

Així, en gran part ajudats pels docents i la seva pròpia creativitat, els membres de cada grup han cercat esbossos de cadascuna de les obres, han trobat algunes de les diverses versions pensades i no realitzades, han estat capaços d'inserir-les dins d'un correcte i potent context polític, social i també artístic (amb curosos *timelines*), han cercat fonts documentals, curiositats i anècdotes envers l'obra, els seus autors o els personatges representats, han analitzat quins han estat els seus protagonistes (artistes i promotors), i els precedents de la iconografia i els conseqüents fins al món actual. No s'han descuidat ni de buscar la mobilitat que aquestes obres han pogut patir, o les seves vicissituds, com ara destruccions o restauracions. De la mateixa manera, el camp d'estudi s'ha obert amb la capacitat de relacionar la producció artística amb la música, teatre, cinema, literatura,

ESPACIOS DE APRENDIZAJE: AGENTES DE CAMBIO EN LA UNIVERSIDAD

còmic i videojoc. L'objectiu principal d'aquesta tasca d'ampliació de continguts és que l'alumnat mostri la capacitat reflexiva i l'actitud crítica a través de l'anàlisi i la comparació.

En síntesi, amb l'ànim de conciliar o apropar les dues etapes formatives o, millor, de facilitar la transició entre el món de Secundària i el d'Universitat, amb aquesta activitat i els nous espais d'aprenentatge que hem ideat, els alumnes dels dos nivells es troben treballant conjuntament, cercant nous continguts i noves eines que estan afavorint -de manera recíproca i molt enriquidora- la consolidació dels coneixements que ja tenien i, al temps, facilitant l'adquisició de nous que els estan ajudant a fer una anàlisi coherent i complet, exhaustiu i especialitzat d'aquestes obres.

Els alumnes, de nombre limitat en ser una prova pilot, han treballat per grups als centres de Secundària i d'Universitat i via on-line. S'han establert dos dies per exposar oralment els resultats (amb presentacions d'uns 15/20 minuts cada grup, obertes a altres professors i alumnes d'Instituts de la província). La primera sessió es va realitzar a la URV el passat 25 d'abril i els alumnes de l'INS Jaume I de Salou es van desplaçar a les aules del "Campus Catalunya" per tal d'escoltar una classe i després treballar en equip amb els companys del projecte. La experiència ha estat un èxit ja que els estudiants de Secundària han vist "in situ" que la metodologia per impartir una matèria a la Universitat i fins i tot el contingut, no és tan diferent al que sovint veuen a 2n de BAT. La segona sessió va tenir lloc al INS Jaume I el passat 2 de maig i els alumnes de la URV van recordar com funcionen les classes a la etapa post obligatòria i van conèixer un Institut diferent del seu, una experiència enriquidora amb la que es troben poques vegades com a estudiants d'Universitat. A Salou, després d'escoltar una classe i treballar en equip, es van desenvolupar les presentacions de cada obra on cada grup (per parelles) va explicar els reptes, dificultats i encerts amb els que es van trobar. L'activitat ha permès als alumnes enfrontar l'estudi de tres obres d'art des d'una nova perspectiva i encara que el seu aprenentatge ha estat guiat per les professores, ells han mostrat un elevat grau

ESPACIOS DE APRENDIZAJE: AGENTES DE CAMBIO EN LA UNIVERSIDAD

d'autonomia. A més, els estudiants han enriquit el seu coneixement de com funcionen les etapes formatives en les quals no es troben. Els estudiants de Secundària han entès millor com es treballa a la Universitat i els estudiants universitaris han recordat des de certa distància temporal com s'estudia per les PAU.

Al final, en el marc de la Jornada "Secundària i Universitat IV. Malgrat les dificultats, consolidant pontes en la docència d'Història de l'Art" (activitat reconeguda com a Formació Permanent del Professorat per part de la Generalitat de Catalunya) que hem dut a terme els dies 1 i 2 de juny hem repensat entre tots, de manera crítica, el paper de les PAU i el caràcter dels continguts que s'avaluen. Els alumnes universitaris, en aquest sentit, han tingut molt a dir, però també els alumnes de Secundària i els professors d'ambdues etapes.

La nostra proposta de projecte d'anàlisi de 3 grans programes narratius de les PAU des d'una nova perspectiva tindrà projecció en el temps amb una projecte de connexió amb altres alumnes universitaris: els de l'Escola de Noves Tecnologies Interactives de la Universitat de Barcelona (ENTI-UB). Els estudiants de la matèria "Història de l'Art" del segon curs del "Grau en Creació Artística per a Videojocs i Jocs Aplicats", l'any escolar 2018-2019, tindran el repte d'animar un d'aquests tres grans programes narratius en la línia d'una activitat que ja s'ha experimentat enguany en la mateixa assignatura. Així, el treball d'aquest any es veurà incrementat amb el del proper curs, cosa que repercutirà, de nou, en els alumnes de Secundària ja que ells seràn els encarregats de donar les directrius de la història que s'ha d'animar.

Amb aquesta activitat en el marc del Grupo de treball "Ars Memoriae" donem visibilitat a la nostra disciplina, impliquem als alumnes en la tecnologia i afiancem l'esperit crític, autònom i creatiu alhora que estimulem que surtin de la seva "zona de confort" i assoleixin nous reptes.

ESPACIOS DE APRENDIZAJE: AGENTES DE CAMBIO EN LA UNIVERSIDAD

5.1. PRIMERA TROBADA DELS ALUMNES DE L'INSTITUT JAUME I A LA URV

5.2. TREBALL EN EQUIP DELS ALUMNES DE LES DUES ETAPES FORMATIVES

5.3. IMATGE DEL BLOG EN EL QUAL VAN TREBALLAR ELS ALUMNES D'INSTITUT I D'UNIVERSITAT

Brodats a l'Edat Mitjana

EN 19 MARZO, 2018 / POR

/ EN [COMENTARIS SOBRE EL TAPÍS DE LA CREACIÓ](#)

Pel que fa l'Edat Mitjana, la tècnica del brodat va ser essencialment famosa arran la civilització bizantina, principalment utilitzats pels perses amb motius religiosos musulmans, encara que amb l'arribada de les creuades, aquesta tècnica es va propagar per tota Europa i els cristians la van adoptar com a seva, incidint-hi els seus propis motius catòlics.

Gràcies al moviment de les creuades, els brodats no només representaven motius religiosos, sinó que també començaren a aparèixer obres brodades amb escuts, espases i emblemes de les famílies més importants que van participar a la guerra santa.

La tècnica del brodat va tornar-se luxosa, car els materials que s'utilitzaven no eren fàcils de aconseguir: sovint es barrejaven fils de plata amb els de llana o cotó i, fins i tot, per als motius de més importància, es canviaven els fils de plata per uns d'or, per tal de donar-li molt més prestigi a l'obra.

Al llarg de l'Edat Mitjana, van prevaler diferents classes de punts: el més bàsic, punt de fil passat amb agulla, evolucionant després al creuat i finalment, donant pas al de cadeneta.

De brodats van haver-hi a pràcticament totes les civilitzacions de l'Edat Mitjana, però les més destacades tenien un caire romànic, bizantí i fins i tot florentí i àrab.

Un exemple de l'art romànic posat en pràctica dins del brodat és el propi motiu d'aquest comentari: El Tapís de la Creació.

ESPACIOS DE APRENDIZAJE: AGENTES DE CAMBIO EN LA UNIVERSIDAD

5.4. IMATGE DEL BLOG EN EL QUAL VAN TREBALLAR ELS ALUMNES D'INSTITUT I D'UNIVERSITAT

EN 11 MARZO, 2018 / POR

/ EN [COMENTARIS SOBRE LA CAPELLA SIXTINA](#)

La Capilla Sixtina

La Creación de Adán

Dentro de la Capilla Sixtina, en la bóveda hay una vista parcial del fresco que se extiende a lo largo de mil metros cuadrados y representa 300 figuras. Su ejecución ocupará al artista de 1508 a 1512 en un trabajo solitario.

El sexto tramo de la bóveda representa la Creación de Adán donde aparecen el mismo Adán y Dios que acaba de crearlo. Esta escena es sin duda el motivo más conocido de la Capilla Sixtina.

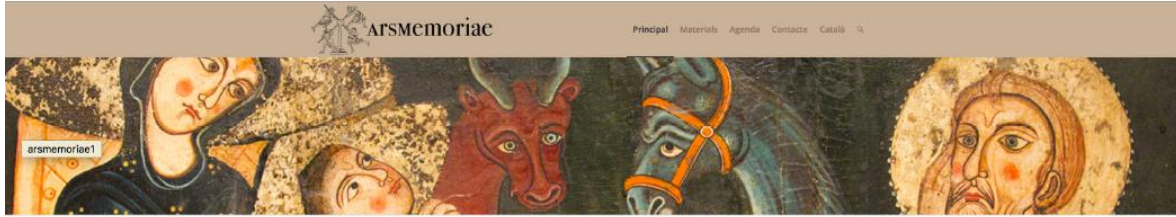
Hay un dibujo de Adán hecho con sanguina hacia el año 1510 y se localiza en el Museo de Londres.

ESPACIOS DE APRENDIZAJE: AGENTES DE CAMBIO EN LA UNIVERSIDAD

5.5. PRESENTACIÓ DE LA PLANA WEB D'INNOVACIÓ I MILLORA DOCENT EN HISTÒRIA DE L'ART ARS MEMORIAE

Aquest projecte va néixer d'una necessitat detectada a partir de la reflexió sobre la disciplina de la Història de l'Art, les nostres pràctiques docents (modela pedagògiques, estratègies metodològiques, qualitat dels recursos didàctics, orientació i instruments d'avaluació), les característiques peculiars dels alumnes de an de Batxillerat i sr de Universitat (necessitats, fortalles, febleses, nivell acadèmic), l'escassa coordinació interdepartamental, i la manca de diàleg i intercanvi d'experiències entre professors de Secundària i Universitat.

PRESENTACIÓ

Ofereim una proposta de treball cooperatiu que vol ajudar a divulgar i valorar la Història de l'Art. Partim de la reflexió sobre els continguts curriculars, els seus condicionants (volum, excés de dades, caràcter memorístic, temporització, pressió de les Proves d'Accés a la Universitat, atència de contextualització, complicada explicació de la naturalesa dialèctica dels processos històrics) i les competències reals que tenen els nostres alumnes en aquesta etapa de transició (al mateix any estan a l'Institut i a la Universitat). Volem dissenyar mecanismes que permetin assolir diagnòstics compartits. És per això que hem creat un lloc de treball col·laboratiu (amb conreu en el temps) on oferim eines i materials actualitzats amb les noves investigacions acadèmiques, més enllà de tòpics i errors, i més enllà d'interpretacions superades i monolòques (si s'estudia amb deteniment el material de les editorials més utilitzades es pot comprovar que gairebé cap contingut està actualitzat des dels anys 80).

El nostre objectiu principal és realitzar materials que permetin educar la mirada i treballar la comprensió per ajudar als alumnes a superar la mera descripció i afavorir l'argumentació i la connexió. En aquest sentit, hem obert aquest espai de treball entre el professorat de dos nivells per tal de possibilitar l'anàlisi crític de les nostres pràctiques educatives i facilitar els intercanvis d'estratègies docents per superar falliments que mantenen, en l'actualitat, les dues institucions. Hem començat a elaborar els recursos per l'època medieval i pel llistat de les obres que s'han d'aprofundir per les PAU, la nostra intenció és continuar amb més obres d'altres cronologies i més enllà del llistat de la Selectivitat.

5.6. CONTINGUTS DOCENTS DISPONIBLES A LA PLANA WEB ARS MEMORIAE

ALTRES EINES D'INTERÈS

ESPACIOS DE APRENDIZAJE: AGENTES DE CAMBIO EN LA UNIVERSIDAD

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS (según normativa APA)

Amorós, L. (2009), Weblogs para la enseñanza-aprendizaje, "Pixel Bit, Revista de Medios y Educación", 35, pp. 61- 71.

Calaf, R. (2009), *Didáctica del patrimonio. Epistemología, metodología y estudios de casos*, Gijón.

Cuenca, J. M. (2002), *El patrimonio en la didáctica de las Ciencias Sociales. Análisis de concepciones, dificultades y obstáculos para su integración en la enseñanza obligatoria*, tesis doctoral, Universidad de Huelva.

Estepa, J. (2001), El patrimonio en la didáctica de las ciencias sociales: obstáculos y propuestas para su tratamiento en el aula, "Íber", 30, pp. 93-105.

Font-Mayolas, S. i Gómez Lima, A. B. (2008), Estudi de la relació entre qualificació i autoavaluació: anàlisi dels criteris de valoració de l'estudiant, "DUGIDocs", Univesit.

Forés A. et alii (2010), *La indagació en l'educació superior. Implicació i corresponsabilitat en l'acte d'ensenyar i aprendre a la universitat*, Temps d'educació, 38.

Gairín Sallán, J. et alii (2008), *La transició secundària-universitat: l'acollida als estudiants de primer curs, Experiències docents innovadores de la UAB en ciències socials i en ciències humanes cap a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES)*, Barcelona.

González, N. (2007), *L'ús didàctic i el valor educatiu del patrimoni cultural*, tesis doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.

Gros Salvat B. i Kirschner, P.A. (2007) La recerca sobre la docència a la universitat: l'ús d'entorns electrònics en educació superior, "Quaderns de docència universitària", 7.

Martín-Venegas, R. et alii (2012), *Activitats voluntàries d'autoavaluació com a eina docent d'aprenentatge autoregulat*, "cidui", 1.

Martínez Martín, M. (2011), Educació i ciutadania en societats democràtiques: cap a una ciutadania col·laborativa, "Temps d'Educació", 40

Panitz, T. y Panitz, P. (1998), "Encouraging the Use of Collaborative Learning in Higher Education", dins Forest, J. J. (ed.) *Issues Facing International Education*, Nova York.

Pujolà, J. T i Sayós i Santigosa, R. (2013), De l'autoavaluació a l'avaluació entre iguals: experiències amb el portafolis electrònic a l'educació superior, "DUGIDocs, Univesit", p. 908-918.

Quinquer Vilamitjana, D. (2004), "La transición entre la secundaria y la universidad", dins

Revista CIDUI 2018

www.cidui.org/revistacidui

ISSN: 2385-6203

ESPACIOS DE APRENDIZAJE: AGENTES DE CAMBIO EN LA UNIVERSIDAD

Actas Octavo Congreso Interuniversitario de Organización de Instituciones Educativas, Sevilla.

Riera Romaní, J. (2016), *La innovació educativa a la Universitat i el nou rol docent*, "Aloma. Revista de psicologia, ciències de l'educació i de l'esport", 34.

Rivero García, M M. (2016), *Qüestionaris d'autoavaluació de coneixements*, cidui 2016

Ruda, A. et alii (2012), *Aplicació actual de l'aprenentatge cooperatiu a la Universitat de Girona*, "Dugi.Docs".

Sangrà, A. (2011) *Estratègies, accions i fases dels processos d'integració de les TIC en la innovació docent universitària*, "Aloma. Revista de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport", 29.

Sobrino, D. (2011), *El blog en el aula de historia: experiencias didácticas*, "Íber", 68, pp. 92-99.

Solano, I. Ma y Sánchez, Ma. M. (2010), *Aprendiendo en cualquier lugar. El podcast educativo*, "Pixel Bit. Revista de Medios y Educación", 36, pp. 125-139.

Zañartu Correa, L. (2003), *Aprendizaje colaborativo: una nueva forma de diálogo interpersonal y en red*, "Revista digital de educación y nuevas tecnologías", 28, s/p.